

NHỮNG TÍN HIỆU CỦA VĂN HỌC HIỆN ĐẠI THẾ GIỚI TRONG CÁC TIỂU THUYẾT CỦA CHỊ EM NHÀ BRONTE

LÊ ĐÌNH CÚC *

Tóm tắt: Văn học hiện đại thế giới có những thành tựu rực rỡ, trong đó cách tân nghệ thuật là một hiện tượng xuyên suốt thế kỉ XX. Nhiều vấn đề nghệ thuật của văn học hiện đại và hậu hiện đại của thế kỉ XX đã có tín hiệu trong các tiểu thuyết của chị em nhà Bronte, đặc biệt là hai tiểu thuyết *Jane Eyre* của Charlotte Bronte và *Đồi gió hú* của Emily Bronte. Những tín hiệu đó là: thủ pháp tự thuật - hư cấu, thủ pháp dồn nén tâm lý, thủ pháp ma quái, thủ pháp thần giao cách cảm, luận bàn về cái phi lý và bi kịch cuộc đời, các thủ pháp miêu tả trực tiếp nhân vật qua miệng người khác kể, truyện trong truyện.

Từ khóa: Văn học hiện đại; hậu hiện đại; Đồi gió hú; Jane Eyre; Charlotte Bronte; Emily Bronte.

1. Các tiểu thuyết của chị em nhà Bronte

Chị em nhà Bronte gồm Charlotte (1816 - 1884), Emily (1818 - 1848) và Anne (1820 - 1849), là những nhà văn nổi tiếng người Anh. Tiểu thuyết của họ bị phản đối trong lần đầu xuất bản, nhưng sau đó được xếp vào hàng kinh điển trong văn học Anh.

Họ đã viết suốt thời thơ ấu và xuất bản lần đầu trong một tập thơ chung năm 1864 dưới bút danh Currer, Ellis và Acton Bell. Cuốn sách ít gây chú ý, chỉ bán được hai bản. Họ đổi qua văn xuôi, mỗi người viết một tiểu thuyết vào năm sau. *Jane Eyre* của Charlotte, *Đồi gió hú* của Emily và *Agnes Grey* của Anne được xuất bản năm 1847 sau một thời gian dài tìm kiếm nhà xuất bản.

Những cuốn tiểu thuyết này thu hút được sự chú ý lớn và trở thành những cuốn sách bán chạy nhất bấy giờ. Song, sự nghiệp của ba chị em bị gián đoạn bởi bệnh tật. Emily chết năm sau đó trước

khi kịp hoàn thành cuốn tiểu thuyết mới, và Anne xuất bản cuốn thứ hai *Người tá điền đồi Wildfell* năm 1848, một năm trước khi chết. Sau khi xuất bản, *Jane Eyre* nhận được sự hoan nghênh nhiệt liệt và có doanh thu cao nhất trong các tác phẩm của ba chị em cho đến tận ngày nay. *Shirley* của Charlotte ra mắt năm 1849 và tiếp theo là *Villette* năm 1853. Cuốn tiểu thuyết đầu tiên của bà được xuất bản sau khi bà chết năm 1857; bản thảo chưa hoàn thành *Emma* phát hành năm 1860; và những bút tích thời thơ ấu của bà không được xuất bản cho đến mãi cuối thế kỉ XX.

2. Thủ pháp tự thuật - hư cấu

Tiểu thuyết *Jane Eyre* là một trong những cuốn sách có ảnh hưởng sâu sắc và nổi tiếng nhất của nền văn học Anh. Cuốn sách như một quả bom làm nổ

(*) Phó giáo sư, tiến sĩ, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

tung những xiềng xích đẳng cấp xã hội trói buộc con người. Thông qua nhân vật vợ Reed và Rochester, tiểu thuyết lên án mạnh mẽ triết lý sống của giai cấp tư sản mà tiền tài và địa vị với những luật lệ khắt khe phi lý đã man đã chà đạp làm tan nát hạnh phúc của con người. *Jane Eyre* còn là một tác phẩm văn học được viết bởi những thủ pháp nghệ thuật siêu việt, quan trọng nhất là thể loại *tiểu thuyết tự thuật - hư cấu*.

Tiểu thuyết tự thuật đã có lịch sử lâu đời dưới các hình thức hồi ký, nhật ký, ghi chép... lấy tiêu chí sự thật là duy nhất. Với *Jane Eyre*, Charlotte Bronte đã mở rộng nội dung của thể loại văn học này với nội dung phong phú, điển hình và sâu sắc hơn.

Tất cả những sự kiện, tuổi thơ và cuộc sống gia đình và làng quê nơi gia đình chị em Bronte sống được tái hiện sinh động trong *Jane Eyre*.

Jane Eyre xuất bản lần đầu vào ngày 16 tháng 10 năm 1847. Tác giả của *Jane Eyre* là Currer Bell (bút danh của Charlotte Bronte) và dưới tên tác phẩm có ghi “Tiểu thuyết tự thuật”. “Trước hết là cuốn tiểu thuyết hư cấu nhưng nó cũng đồng thời là tự truyện, là chuyện của một người đàn bà, do một người đàn bà kể lại”. Nhiều đoạn trong tiểu thuyết là tự truyện của bản thân tác giả hết sức cảm động về cuộc đời của một người con gái nghèo ở vùng quê hẻo lánh đã vượt lên số mệnh phũ phàng để bảo vệ phẩm giá của mình, để sống tự lập và khẳng định giá trị của mình bằng chính lao động lương thiện. Với ý chí quật cường và tấm lòng vị tha nhân hậu, *Jane Eyre* cũng đồng thời là hình ảnh của

những con người bé nhỏ bị xã hội ruồng rẫy chà đạp đã dũng cảm đứng lên phản kháng bất công bằng tất cả ý chí, nghị lực và tâm hồn của mình. Nhân vật chính của tiểu thuyết cũng chính là tác giả.

Jane Eyre là một tiểu thuyết hư cấu nhưng *in đậm yếu tố tự thuật*, từ không gian hoạt động của các nhân vật, đến không gian hoang vu, âm u và lộng gió của trang ấp lâu đài Thornfield hay trang trại Norton, chính quê nhà của gia đình Bronte. Những con người, những số phận éo le, trở trêu và cả bệnh tật, yếu mệnh của các nhân vật chính. Tự thuật nhưng không câu nệ sự kiện, thời gian, chi tiết. Tôn trọng những yếu tố tự thuật nhưng có hư cấu và điển hình hóa nhân vật là đặc trưng của thể loại này, nó là “bildungroman” (tiểu thuyết tự thuật có hư cấu - tiếng Đức) mà Charlotte Bronte đã sử dụng sớm nhất trong văn học. Thể loại này phát triển rộng rãi ở thế kỉ XX (*Vĩnh biệt vũ khí, Mặt trời vẫn mọc, Ông già và biển cả* của E. Hemingway; *Vĩ tuyến 42, Đồng lương người lính* của J.D.Passos; *Gatsby vĩ đại* của S. Fitzgerald; *Mê cung* của James Joyce...).

3. Thủ pháp dồn nén tâm lý

Tác giả đồng thời sử dụng nghệ thuật phân tích tâm lý sâu sắc. Với thủ pháp *dồn nén tâm lý* (trong phân tâm học S. Freud gọi là *ấn ức tâm lý* - có ảnh hưởng đến nhiều nhà văn hiện đại), bà đã đưa người đọc đến hiệu quả cao nhất bằng các *biểu tượng*. Theo thời gian và cuộc đời, *Nhà Vợ Reed* đã trở thành một biểu tượng mà bà trải qua. Jane Eyre mồ côi cả cha lẫn mẹ từ rất bé, người cậu ruột mang về nuôi. Ông cậu cũng sớm qua đời, vợ Reed lại là

người độc ác, cay nghiệt, lại thêm ba đứa con của bà cũng độc ác không kém. Ở đó, Jane không được ăn mặc, không được chơi đùa, bị cấm đọc sách, lúc nào cũng bị đánh đập, bị chửi rủa và làm nhục, lẳng mạp. Không chỉ mẹ con mợ Reed, mà cả gia nhân ở lâu đài Gatehead ai cũng hành hạ Jane.

Rồi mợ Reed lại tống cổ cháu mình ra khỏi nhà đến trại tế bần - *Trường Lowood* càng tồi tệ hơn nữa. Với danh nghĩa “trường từ thiện” nhưng trường Lowood giáo dục trẻ em theo chủ nghĩa khổ hạnh, vất kiệt sức sống và làm que quặt tâm hồn theo kiểu “hành hạ thân xác để giữ gìn phần hồn”. Jane đã phải sống trong cảnh ấy suốt 8 năm. Có thể nói, *Nhà Mợ Reed* và *Trường Lowood* đã ám ảnh suốt cuộc đời Jane.

Charlotte Bronte đã tạo nên môtip *Giấc mơ* trong tiểu thuyết. Những giấc mơ của Jane là mái nhà xưa, hình ảnh người mẹ, thung lũng tràn ngập màu xanh của mùa xuân và tuyết trắng mùa đông âm đạm. Mỗi màu sắc thiên nhiên biểu tượng cho hạnh phúc hoặc bất hạnh trong cuộc đời nhân vật. Sau này, Hemingway là nhà văn rất thành công trong việc tạo nên các biểu tượng nghệ thuật theo kiểu này.

Đến lâu đài Thornfield với tư cách là người đi tìm việc, Jane không nghĩ là sẽ có một mối tình ở đó. Bất ngờ gặp ông chủ Rochester trên đường đến làng hay gửi hộ bức thư cho bà quản gia vào một buổi chiều tối đầy sương mù và giá rét. Nhân vật Rochester đầy bí hiểm và lạ lẫm. Người đàn ông giàu có, chủ nhiều trang trại, lâu đài và tài sản ấy hơn Jane đến hơn 20 tuổi, không ai nghĩ sẽ nảy nở

một mối tình với cô gia sư nghèo, không có gì hấp dẫn về hình thức. Ông có một quá khứ đau buồn, phải gánh chịu suốt cả cuộc đời mà không ai biết. *Sự dồn nén và ảm ức* của Jane Eyre suốt cả tuổi thơ bị đày đọa, chà đạp và giày xéo nay gặp một con người cũng bị dồn vào một hoàn cảnh trớ trêu không kém, nhà quý tộc Rochester. Bị ràng buộc bởi pháp luật quái gở của xã hội quý tộc nước Anh, sợ dư luận đạo đức của xã hội và tôn giáo, Rochester bị tước đoạt tất cả quyền sống, tình yêu. Ông ta trở thành một con người cộc cằn, thô lỗ, rơi vào cuộc sống hoàn toàn gẫn với trụ lạc. Ông lang thang khắp thế giới, trong đám rượu chè trác táng, đập phá nhưng không có lối ra. Sống trong cùng cực của sự tăm tối bé tấc, cuộc đời của Rochester tưởng sẽ tắt ngấm nay đã bừng sáng lại khi ông gặp Jane Eyre. Mọi cảm xúc tình yêu, niềm vui cuộc sống và hạnh phúc tưởng đã bị chôn vùi trong cuộc hôn nhân không tình yêu, chỉ có tính toán và vụ lợi của gia đình với Martha Mason, nay gặp Jane Eyre đã sống dậy. Mọi khao khát yêu thương, sự đam mê bị dồn nén, bị che giấu, bị kiềm chế nay đã bất ngờ bùng dậy.

4. Thủ pháp ma quái

Ở lâu đài Thornfield hai tâm hồn khao khát tình thương yêu đã gặp nhau, họ bù đắp và sẻ chia những gì mà mỗi người thiếu thốn vì lý do khác nhau. Họ đã vượt lên cá tính, tuổi tác, địa vị, tài sản đến với nhau một cách tự nguyện và bình đẳng. Charlotte Bronte đã sử dụng *thủ pháp nghệ thuật ma quái* để làm nổi bật sự cao đẹp và cảm động của mối tình này.

Jane Eyre và người yêu chuẩn bị cho đám cưới trong niềm vui hạnh phúc vô biên. Hạnh phúc đang đến, từng ngày từng ngày như nàng mong đợi. Khác với sự vô tư, ngây thơ của Jane, ông Rochester dù sống trong hạnh phúc, say mê nhưng vẫn có cái gì đó, vương vất đâu đó một nỗi lo lắng mơ hồ. Jane không biết, không chia sẻ được. Lâu đài Thornfield cô độc giữa trang trại rộng mênh mông, giữa những rừng cây và những cánh đồng, sống trong đó chỉ có ít người. Những đêm thanh vắng và mưa gió, không gian âm u, náo nức, Jane lại nghe tiếng gào rú vọng tới. Rồi lại thêm đám cháy bùng lên dữ dội trong đêm, Jane đã lao vào khói lửa liều mình cứu ông Rochester thoát chết... Lạ lùng hơn là ông chủ vẫn bình tĩnh, không truy tìm nguyên nhân. Mọi việc vẫn qua đi trong lặng lẽ và bí mật cho đến khi lễ cưới bắt đầu ở nhà thờ. Đúng thời điểm ấy, vị linh mục nhà thờ làm thủ tục công nhận đám cưới thì xuất hiện nhân vật Mason (anh trai của bà Martha, người vợ điên của ông Rochester) và luật sư trước sự ngạc nhiên của Jane Eyre.

Mason đã tố cáo Rochester vi phạm pháp luật, rằng ông ta đã có vợ và vợ đang sống nên không thể cưới Jane Eyre. Đám cưới phải dừng lại trước sự ngỡ ngàng của mọi người và Jane Eyre quá bất ngờ, đã ngã quy trước sự thật phũ phàng này.

Vị linh mục, người thay mặt Đức Chúa, trước tượng Chúa Giêsu và ban thờ, trước luật sư, người hành xử luật pháp của Nhà nước, trước khách khứa đông đảo đã kết tội ông Rochester là một tội đồ, một công dân bất hảo, một vi

quý tộc vi phạm pháp luật và đạo đức. Ông Rochester đã đồng ý thừa nhận tất cả, kể cả việc không nói thật với người yêu của mình là ông đang có vợ. Ông Rochester kể lại tất cả. Từ cuộc hôn nhân kỳ quái của ông và người vợ điên Martha Mason do hai dòng họ Edward và Mason sắp đặt khi ông mới 17 tuổi, đang là đứa trẻ sống ở nước Anh và cô Martha xinh đẹp sống ở tận Châu Mỹ - thuộc địa của nước Anh. Rằng ông bố của Rochester nhòm ngó khối tài sản của nhà Mason mà bắt con trai mình kết hôn với một cô con gái nhà Mason vốn có di truyền về bệnh thần kinh. Cậu thanh niên Edward Rochester đang tuổi ăn, tuổi ngủ, không hề biết, càng chẳng có chút tình cảm gì với cô con gái nhà Mason, và gia đình nhà Mason cũng đang nhòm vào khối tài sản của dòng họ Edward nên cố tình giăng bẫy để gả con gái họ cho Rochester, người sẽ kế thừa khối tài sản kếch sù ấy. Cuộc hôn nhân không tình yêu ấy đã trói chặt chàng thanh niên đầy mơ ước và hoài bão Rochester. Rồi Martha phát bệnh điên. Để bảo toàn “danh dự” của ngài quý tộc mà Rochester cam chịu, để là con chiên ngoan đạo của Chúa mà Rochester không dám bỏ vợ, phải sống chung với người vợ điên, không có chút tình cảm gì. Rochester đã mang người vợ điên của mình về nước Anh, nuôi dưỡng chăm sóc bí mật trong lâu đài Thornfield với tinh thần trách nhiệm và lòng nhân ái cao cả.

Hóa ra bóng ma trong lâu đài chính là bà Martha, người vợ điên của ông Rochester. Ma thì trong văn học thế giới đã có từ lâu, nhưng sử dụng *Ma* như một

thủ pháp nghệ thuật thì đến Charlotte Bronte mới phát huy tác dụng cao độ. Sau này nhiều nhà văn như Ibsen (Đan mạch) với *Hồn ma bóng quỷ*, Garcia Market (Colombia) với *Trăm năm cô đơn*, Bram Stoker với *Bá tước Dracula* đã sử dụng rất thành công thủ pháp nghệ thuật này trong kịch và tiểu thuyết. Thủ pháp nghệ thuật bóng ma còn có ảnh hưởng lớn đến các nhà văn trình thám như Edga Allan Poe và Conan Doyle...

5. Thủ pháp thần giao cách cảm

Vì lòng tự trọng, vì ý thức với đạo đức, với lòng mộ đạo và đức tin ở Đức Chúa mà Jane Eyre đã bỏ trốn khỏi lâu đài Thornfield. Với lòng tự trọng nàng từ bỏ tất cả những gì mà nàng đã có, mà nàng đã tự mình tạo dựng để ra đi trong sự thất vọng ê chề. Trước mắt Jane Eyre là vô định. Nàng không biết đi đâu, chỉ biết trốn chạy khỏi cái nơi tràn đầy hạnh phúc, yêu thương và che chở cho nàng.

Jane dần thân vào nơi vô định, không nơi nương tựa, không ai là người thân thích... Với nghị lực phi thường, sau 2 ngày đêm giữa giá rét, Jane đã thấy bóng ngọn đèn leo lét nơi xóm vắng mà bò đến. Nàng đã được gia đình nhà truyền giáo St.John cứu sống. Cũng ở đây Jane Eyre có một mối quan hệ mới với nhà truyền giáo St.John. Ông tìm được ở Jane một người có thể phục vụ đắc lực cho lý tưởng và tôn giáo của ông mà ông cầu hôn với nàng.

Là người nhạy cảm, thông minh và sắc sảo, nàng nhận biết St.John cầu hôn với nàng không phải vì tình yêu mà chỉ vì công việc. Nàng đã biết thế nào là tình yêu. Tình yêu nàng đã có với ông Rochester, dù nàng đã phải từ bỏ, chạy

trốn nhưng mỗi tình đó, ông chủ Rochester vẫn sống trong trái tim nàng. Nàng đã phải tự đấu tranh, tự tìm ra câu trả lời để ứng xử với St.John với chính bản thân mình.

Viết về sự thiêng liêng, bí ẩn của tình yêu Charlotte Bronte đã sử dụng phương pháp nghệ thuật tâm linh một cách tinh tế, đó là *Thần giao cách cảm*.

Rochester đã có vợ từ hơn 20 năm trước khi gặp Jane nhưng vẫn chưa biết tình yêu là gì. Gặp Jane Eyre - một người không cùng trang lứa, lại kém tuổi ông quá nhiều, như tuổi cha con, lại không cùng đẳng cấp xã hội, không có tài sản và hình thức lại không có gì nổi trội hấp dẫn ấy mà tình yêu lại nảy nở. Tình yêu mãnh liệt, say đắm làm ông như được tái sinh. Cuộc đời bê tha, cần cỗi của ông tưởng sẽ lụi tàn theo năm tháng đã phục sinh. Tình yêu là bình đẳng, là chia sẻ cho nhau, nhận từ nhau tình cảm và cuộc đời. Giữa những người yêu nhau thường có những liên hệ tình cảm không sao cắt nghĩa được. Cả Jane Eyre và ông đều coi mỗi tình đó là Chúa ban cho. Đức tin và trách nhiệm trước Chúa đã giúp họ vượt qua mọi thử thách gian truân. Họ coi mỗi tình đó như có màu sắc *tâm linh*. Chính vì vậy *linh cảm* và *thần giao cách cảm* đã xuất hiện giữa hai người.

Thần giao cách cảm là một thủ pháp nghệ thuật được Charlotte Bronte sử dụng nhuần nhuyễn trong Jane Eyre. Bà đã tiếp thu được kinh nghiệm từ *Iliad* và *Odixe* của Home đến kịch của Shakespeare trong nghệ thuật xây dựng mối tình của Jane và ông Rochester.

Sau khi được kế thừa tài sản từ người

chú, Jane đã là người giàu có. Nàng làm công tác từ thiện nên sắp rời khỏi nước Anh cùng với nhà truyền giáo St. John (người đã tha thiết cầu hôn với Jane nhưng nàng từ chối làm vợ ông, bởi nàng biết nàng chỉ yêu Rochester) thì cũng là lúc nàng biết tin về ông Rochester. Ấn dấu trong lòng, bị dồn nén lâu nay, giờ đây mối tình ấy lại bùng lên. Từ sâu thẳm trong trái tim mình, thần giao cách cảm đã xuất hiện, bí ẩn, đột ngột, lạ lùng ở ngay thời điểm quyết định của nàng.

“Cả ngôi nhà chìm trong yên lặng, vì tôi tin ngoài tôi ra và St. John, tất cả mọi người đều đã đi ngủ cả. Ngọn nến duy nhất đã tắt ngấm từ lúc nào, căn phòng tràn ngập ánh trăng. Tim tôi đập liên hồi, tôi nghe rõ từng nhịp đập của nó. Nhưng nó bỗng đột ngột dừng lại, do một cảm xúc khó tả trào dâng trong lòng tôi, rồi lan truyền lên đầu và khắp người tôi” (Chương 35).

Nàng không tự chủ được nữa mà đã bị đẩy lên mức vô thức, ở trạng thái nhập đồng để rồi linh cảm xuất hiện. “Tôi chẳng trông thấy gì cả, mà chỉ nghe thấy ở một nơi nào đó có tiếng kêu “Jane, Jane, Jane!” “Tất cả chỉ có vậy”.

“Ôi, Lạy Chúa tôi. Có chuyện gì thế này? Tôi lảo bảo trong hơi thở hỗn hển. Lẽ ra tôi phải nói “Ở đâu vậy” vì tiếng kêu ấy hình như không phải ở trong phòng, không phải ở trong nhà hay trong vườn, mà cũng chẳng phải từ không trung, dưới đất hay từ trên đầu tới. Chỉ biết tôi đã nghe thấy nó - còn ở đâu, hay từ đâu thì tôi không thể xác định được. Và trong giọng nói của một con người, một giọng nói quen thuộc,

thân thương mà tôi còn nhớ rất rõ. Giọng nói của Edward Fairfax Rochester. Giọng nói ấy được thốt ra một cách hoang dại, huyền bí và gấp gáp từ trong đau khổ”. “Em đến đây. Chờ em với. Vâng em sẽ đến ngay! Tôi kêu lên và đi như bay ra cửa, nhìn vào hành lang, chẳng có ai ngoài bóng tôi. Tôi chạy ra vườn, nhưng nơi đó cũng hoàn toàn vắng vẻ” (Chương 35).

Và Jane Eyre dứt khoát từ chối ra đi với St. John, nàng nhất định ở lại nước Anh và tìm về với ông Rochester. Trở lại lâu đài Thornfield sau một năm xa cách, những biến động dữ dội đã xảy ra. Lâu đài đã bị người vợ điên của ông Rochester đốt cháy tan hoang và bà Martha đã chết trong hỏa hoạn. Vì cứu vợ mà ông Rochester bị mù lòa, cụt tay, bây giờ sống cô đơn một mình bên cạnh con chó ở trong một trang trại hẻo lánh trong rừng. Cuộc gặp lại đầy nước mắt và tiếng cười giữa Jane và người yêu làm thất lòng chúng ta, bao trùm là tình yêu sâu sắc thánh thiện khi Jane quyết tâm ở lại bên ông Rochester, trở thành người vợ của ông.

6. Luận bàn về cái phi lý và bi kịch cuộc đời

Bổ sung và làm phong phú thêm cho những tín hiệu của văn học hiện đại của chị em nhà Bronte là tiểu thuyết *Đồi gió hú* của Emily Bronte. *Đồi gió hú* không được ai chào đón lúc ra đời. Bản thảo *Đồi gió hú* không được xuất bản. Cuối cùng chị em nhà Bronte phải tự bỏ tiền túi ra in, và chỉ bán được 2 cuốn! Phải đến nhiều năm sau thì dư luận xã hội mới biết đến giá trị lạ lùng của cuốn tiểu thuyết này.

Đồi gió hú được đẽ tạc trong một xưởng hoang dại bằng những dụng cụ đơn sơ, từ chất liệu mộc mạc. Nhà điêu khắc thấy một khối đá granit trên một cánh đồng hoang vu quanh quẽ. Nhìn kỹ chàng thấy từ tảng đá có thể tạo nên một cái đầu như thế nào, man rợ, đen đúa, hung hãn, một hình thể được tạo ra ít nhất là từ yếu tố kỳ vĩ cường tráng... “Và kia nó sừng sững đứng đó. Đồ sộ, đen đúa và cau có, vừa là tượng đài vừa là núi đá. Là tượng thì nó khủng khiếp và giống như quỷ, là núi đá thì đẹp quá vì nó có màu xám dụi và phủ lớp rêu của đồng hoang và đám cây thạch nam với những chùm hoa hình quả chuông và hương thơm ngào ngạt của nó vẫn thủy chung mọc sát dưới chân gã khổng lồ ấy”.

Đây là một trong hàng trăm, hàng nghìn nhận định, đánh giá về *Đồi gió hú* trong gần hai thế kỉ qua. Từ chỗ không được dư luận coi trọng, đánh giá cao, theo năm tháng *Đồi gió hú* càng phát lộ những giá trị to lớn của nó, để rồi trở thành “một viên kim cương trong làng văn học Anh”. Năm 2012 kênh truyền hình UKTV Drama nước Anh đã có một cuộc thăm dò dư luận về những tác phẩm văn học xuất sắc mọi thời đại viết về tình yêu, có ảnh hưởng đến người đọc ở thế kỉ XX. *Đồi gió hú* đã được bình chọn là tác phẩm xuất sắc nhất trong 20 chuyện tình đẹp nhất. Đứng trên cả *Romeo và Juliet* của Shakespeare, trên *Cuốn theo chiều gió* của Margaret Mitchell. *Đồi gió hú* quả là đáng kinh ngạc.

Vậy thì cái gì đã tạo nên sức hấp dẫn kỳ lạ như vậy của *Đồi gió hú*? Thông

qua câu chuyện tình yêu éo le của một đôi trai gái trong một xã hội mang nặng tư tưởng phân chia đẳng cấp. Emily Bronte đã nêu lên được vấn đề triết học của thời đại là *Cái phi lý và Bi kịch cuộc đời*.

Đồi gió hú là câu chuyện tình yêu đầy ngang trái và tham vọng nhưng bất thành. Mọi tình đó đã diễn ra trên những cánh đồng hoang lộng gió và cây linh nam, gần như quanh năm ẩm thấp và mù sương của xứ Yorshire nước Anh thế kỉ XIX. Bắt đầu từ năm 1810 và diễn ra trong suốt 20 năm, kéo dài qua 3 thế hệ, cuốn sách viết về tình yêu bí ẩn và dữ dội giữa một cô tiểu thư quý tộc Catherin và Heathcliff là anh nuôi của mình.

Bắt đầu từ việc ông Earnshaw, chủ trang trại Wuthering Heights, người có hai đứa con, một trai Hindley và con gái út là Catherin đi lên thành phố Liverpool mang theo về một đứa con trai mồ côi, cù bất cù bơ mà ai đó vớt trên hè phố. Heathcliff là đứa trẻ thô ráp, cọc cằn với bản tính tự nhiên dữ tợn, không được học hành dạy dỗ nên lúc nào cũng thô lỗ với mọi người. Ông Earnshaw đã rước lấy “sao chổi” về nhà nhưng lại rất yêu thương chiều chuộng nó.

Cái gia đình nề nếp, yên bình lặng lẽ giữa trùng điệp những ngọn đồi và những cánh đồng hoang vu bắt đầu xáo trộn bởi tình yêu và thù hận dữ dội. Catherin càng lớn càng xinh đẹp, nàng càng có cảm tình với cái anh chàng ngổ ngáo và hoang dại Heathcliff và rồi đến lúc nào đó nàng yêu anh với tất cả sự rung động của trái tim mình, của người con gái mới lớn, cộng với tính cách

ngang tàng bất cần của người con gái nổi loạn, bất chấp mọi lời khuyên bảo của cha, anh và những người thân cận, kể cả bà bảo mẫu Dean Nelly.

Cùng nhau sống dưới một mái nhà, tuổi ấu thơ của Catherin và Heathcliff có nhiều kỷ niệm sâu sắc nhưng lớn lên Heathcliff sống trong tự ti, thấy mình thấp kém về mọi mặt. Từ hình thức, về áo quần, về vị trí xã hội của mình khi so sánh với bạn gái. Rồi cái gì phải đến đã đến. Catherin vẫn yêu thương bạn trai của mình thắm thiết cho đến khi gặp Edgar, con trai nhà Linton đến cầu hôn. Với Edgar rõ ràng là “vừa vai phải lứa” với nàng, bởi Edgar là người lịch sự, có học, con nhà gia giáo lại là người có địa vị và có gia tài trong xã hội. Catherin đã trải qua những đêm ngày suy nghĩ để lựa chọn và quyết định, nàng nhận lời cầu hôn của Edgar Linton và về làm dâu ở trang ấp này.

Nhưng từ đây cũng gieo thêm mầm thù hận trong lòng Heathcliff, không chỉ với gia đình Earnshaw mà cả với chồng của Catherin là Edgar Linton và dòng họ Linton. Cái con người thô lỗ, cộc cằn, ích kỷ ấy bắt đầu sự hận thù, hằn dày công chuẩn bị âm mưu và thủ đoạn để trả thù, để phá tan hai gia đình trong đó có *Đồi gió hú* đã cưu mang nuôi dưỡng mình, để rồi chiếm đoạt cả hai trang ấp và chôn vùi tình yêu của mình với Catherin trong hoàn tàn đổ nát. Không những thế, mà để thỏa mãn lòng khao khát trả thù và duy trì tình yêu với cả Catherin khi đã chết, anh ta đã dày dạn đến chết vợ mình là Isabella (là em chồng của Catherin) và biến con trai mình thành công cụ để trả thù. Anh

ta đã kéo cả thế hệ sau vào ngọn lửa thù hận ấy - con trai mình: Linton Heathcliff, con gái của Catherin là Cathy, cháu mình là Harton Earnshaw và cả bản thân mình rồi cũng phải tự tử bằng cách tuyệt thực - nhịn ăn mà chết với hy vọng sang thế giới bên kia sẽ được gặp Catherin và tình yêu của họ sẽ tiếp tục đến hạnh phúc.

Đồi gió hú đã thể hiện một bút pháp nghệ thuật siêu việt. Emily Bronte là người sớm nêu lên *Cái phi lý và Bi kịch của cuộc đời* trong văn học hiện đại và bà cũng là người nêu lên câu hỏi và nhấn mạnh đến vấn đề *hạnh phúc* của con người trong cuộc sống hữu hạn trên trần thế. Sự trả thù khốc liệt của Heathcliff với tất cả dã man, tàn bạo nhưng rồi chẳng đi đến đâu. Cuộc đời này dù là tình yêu và thù hận bao nhiêu thì cũng chẳng ai có hạnh phúc cả. Chỉ khi về thế giới bên kia, từ giã cuộc đời thì may ra mới có hạnh phúc. *Hạnh phúc* chỉ là khái niệm, hạnh phúc là chấp nhận và sống hết mình với cuộc đời để rồi từ giã thế giới này vĩnh viễn.

7. Các thủ pháp miêu tả trực tiếp nhân vật qua miệng người khác kể, truyện trong truyện

Với *Đồi gió hú*, Emily Bronte đã tạo nên một thế giới riêng của tình yêu và lòng thù hận. Emily Bronte đã viết về những xúc cảm sâu sắc nhất trong chiều sâu tâm tối của lòng người. Emily Bronte với hai phương pháp xây dựng nhân vật, bà xây dựng hình tượng Heathcliff thô ráp, tự nhiên, hoang dã như tảng đá xám vùng núi Yorkshire tro trọi gan lỳ mà gió hú, tuyết rơi không thể bào mòn bằng thủ pháp *miêu tả trực*

tiếp nhân vật. Phương pháp thứ hai là qua miệng người khác kể, đánh giá và nhận xét về anh ta. Có 4 người kể về nhân vật Heathcliff. Trước hết là nhà văn, kế tiếp là người thuê nhà, ông Lockwood, nhiều lần đến trang trại gặp chủ nhà có cả các nhân vật thuộc thế hệ thứ 2, người kể chuyện thứ 3 là bà quản gia Nelly Dean, người đã chứng kiến tất cả mọi sự kiện đã xảy ra ở Wuthering Height suốt 20 năm. Người thứ 4 chính là nhân vật chính của cuốn tiểu thuyết, Catherin với những lá thư gửi cho cô em chồng và là vợ của Heathcliff. Cả hai phương pháp này đều tỏ ra có hiệu quả.

Cũng chính nhờ hai phương pháp nghệ thuật xây dựng nhân vật mà Emily Bronte đã thành công trong việc sử dụng *Thủ pháp nghệ thuật “truyện trong truyện” (Matrioka)* và nâng lên thành một biện pháp nghệ thuật hoàn chỉnh. *Nghệ thuật kể chuyện* đó là kể chuyện theo kiểu “truyện trong truyện” (kiểu búp bê Nga lồng trong nhau gọi là *Matrioka*) có sức hút người đọc rất hấp dẫn. Câu chuyện tình yêu và thù hận này hấp dẫn hơn, thuyết phục hơn bởi chính người trong cuộc kể lại. Cũng nhờ thủ pháp nghệ thuật theo kiểu “truyện trong truyện” mà bà đã tạo nên *khái niệm mới về thời gian*. Cùng một lúc tác giả đã có thể trình bày nhiều thời của thời gian, quá khứ cùng hiện tại và tương lai ở một thời điểm. Khái niệm *đồng hiện* của thời gian nghệ thuật được các nhà văn hiện đại sử dụng ngày càng nhiều và càng hiệu quả. Một trong những vấn đề nghệ thuật quan trọng nhất của văn học hiện đại thế kỉ XX và XXI là thời gian nghệ thuật. Từ thời gian 3 chiều của nghệ

thuật cổ điển đã trở nên *thời gian nhiều chiều*. Thời gian tâm lý, thời gian không gian (thời gian vũ trụ), thời gian mờ, thời gian lặng,... đã xuất hiện từ đây với dấu vết in đậm của Emily Bronte. Đó là chưa nói đến sự thay đổi phương pháp nghệ thuật *đối thoại* sang *độc thoại nội tâm* trong tiểu thuyết, vốn đã được nhà thơ lãng mạn Anh Byron khởi xướng trước đó. Emily Bronte đã viết về *những vấn đề xúc cảm nhất trong chiều sâu tâm tột của lòng người* và *Đôi gió hú* trở thành một trong những cuốn tiểu thuyết vĩ đại, bi thương nhất trong số những tác phẩm văn học thế giới viết về nỗi đam mê cháy bỏng của con người.

Trên đây là một số tín hiệu của văn học hiện đại thế giới có trong các tiểu thuyết của chị em nhà Bronte. Đó là những đặc sắc nghệ thuật của hai chị em nhà Bronte. Điều đó đã làm cho họ trở thành những nhà tiên tri, những người phát ra những tín hiệu của nền văn học hiện đại thế giới những thế kỉ tiếp theo...

Tài liệu tham khảo

1. Lê Đình Cúc (2001), *Lịch sử văn học Mỹ*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
2. Phùng Văn Tửu (1997), *Giáo trình văn học phương Tây*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
3. A. Anixt (1965), *Istoria literaturii enghlezii*, Traducerea din limba rusa de Leon Levitchi si Preda, Editura stiintifica.Buc.
4. Craig, G. Armour (1964), *English Literature (for high school)*, Ginn and Company, America.
5. Daiches, David (1939), *The Novel and the Modern World*, University of Chicago Press.
6. http://vi.wikipedia.org/wiki/Ch%E1%BB%8B-em_nh%C3%A0_Bront%C3%AB.

